

Dr hab. **Alina Rynio**

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

w Lublinie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Buzor pt: "Korzystanie z Internetu a preferowane style życia uczniów kieleckich szkół średnich", Kielce 2017, s. 272, napisanej pod kierunkiem prof. UJK dra hab. Sławomira Kozieja

Ocena merytoryczna:

Współcześnie zmieniająca się za sprawą mediów rzeczywistość społeczna generuje zmiany w postawach i zachowaniach jak również planach i preferowanych wartościach nie mówiąc o stylach życia różnych grup społecznych szczególnie zaś dzieci i młodzieży. Nie ulega wątpliwości, że egzystencja współczesnego nastolatka bez względu zamieszkanie wygląda dziś zupełnie inaczej niż miało to miejsce kilka czy kilkanaście lat wcześniej. Uczniowie realizują swoje życie w sieci internetowej, która pomaga im w komunikacji, rozrywce, edukacji, zakupach itd. Ewidentne zmiany technologiczne, społeczne i kulturowe nie zawsze sprzyjają procesowi socjalizacji i wychowaniu czy kształtowania własnej osobowości. Uczniowie nie są już wychowywani przez tradycyjne instytucje (rodzina, szkoła, Kościół) ale poprzez Internet, komórki, portale społecznościowe i serwisy edukacyjne, fora dyskusyjne, własne strony internetowe, gry sieciowe itp.

Jednak korzystanie z Internetu oprócz niewątpliwych korzyści niesie różnego rodzaju zagrożenia i może mieć również negatywny wpływ na sferę społeczną, psychiczną, intelektualną czy moralną dorastających. Zjawisko cyberbullyingu, na które najbardziej narażone są dorastające dziewczęta staje się coraz bardziej powszechne. Dlatego też istnieje pilna potrzeba edukacji medialnej i ustawiczne podnoszenie kwalifikacji informatycznych nauczycieli. Bezpieczne użytkowanie Internetu, które powinno dotyczyć kształtowania osobowości, formowania postawy życiowej, poszukiwania wzorów postępowania i wielu innych wymiarów integralnego procesu rozwojowego uczniów stało się współczesnym bardzo ważnym wyzwaniem polskiej szkoły.

Recenzowana praca doktorska autorstwa mgr Magdaleny Buzor przyjęta przeze mnie na prośbę Dziekana Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego UJK w Kielcach, wpisuje się w nurt jakże potrzebnych badań dotyczących wpływu mediów na człowieka prowadzonych w liczących się środowiskach akademickich. Recenzowana dysertacja zawiera 241 stron merytorycznego tekstu wraz z pięciostronicowym wprowadzeniem, sześciostronicowym podsumowaniem zawierającym wnioski i spostrzeżenia, a także bibliografią obejmującą 10 stron tekstu i trzystronicową netografią. Praca podzielona jest na pięć rozdziałów, te zaś z wyjątkiem pierwszego zawierają po kilka mniej czy bardziej rozbudowanych podrozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawiono socjalizację i wychowanie młodzieży we współczesnych realiach społeczno-kulturowych, w drugim style życia oraz czynniki je kształtujące, w trzecim rozdziale zajęto się Internetem w życiu młodzieży, rozdział czwarty poświęcony został metodologicznym podstawom badań własnych zaś w piątym dokonując analizy uzyskanych wyników badań własnych wskazano na związek Internetu z wybranymi stylami życia młodzieży. Całość dysertacji wieńczy syntetyzujące podsumowanie w którym zebrano i zaprezentowano wyniki i dokonano uogólnień w postaci wniosków.

Zastosowany układ treści jakkolwiek nie wolny od braków i błędów kategoryalnych świadczy raczej o dobrej znajomości podjętego tematu i umiejętności analitycznego i logicznego uporządkowania. Analizując wykorzystaną bibliografię i netografię można zauważyć, że Autorka recenzowanej dysertacji reprezentuje - zaawansowany poziom czytania w zakresie literatury źródłowej dotyczącej Internetu, stylów życia i metodologii pedagogicznej. Niepokoić może zawężenie literatury źródłowej i brak kluczowej dla realizowanego tematu publikacji Janusza Mastalskiego „Globalny nastolatek” czy publikacji dotyczących edukacji medialnej i nowych technologii edukacyjnych.

Niewątpliwie niniejsza rozprawa jest cenna przez to, że wpisuje się w lukę, jaka istnieje w zakresie rodzimej myśli pedagogicznej, dotyczącej związku jaki zachodzi pomiędzy korzystaniem z Internetu a preferowanymi stylami życia młodzieży szkolnej. Godnym podkreślenia jest fakt, iż w recenzowanej rozprawie zostały przeanalizowane preferowane style życia z uwzględnieniem wyników bardzo wnikliwych i rozległych własnych badań empirycznych. W pracy słusznie zastosowano metodę badań ilościowych i jakościowych. Pozwoliło to uchwycić to, co jest istotne dla zjawiska korzystania z Internetu i preferowanych stylów życia uczniów kieleckich szkół średnich. Szkoda, że w pierwszym rozdziale zabrakło bardziej dogłębnego potraktowania samej młodzieży, jej psychospołecznej charakterystyki, i dopiero na jej tle ukazania w sposób bardziej dogłębny socjalizacji i wychowania we współczesnych realiach społeczno-kulturowych.

Recenzowana rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny, uwzględniający pedagogiczne i medioznawcze spojrzenie na analizowane zagadnienie. Autorka dysertacji dowodzi iż w wychowaniu rozumianym jako proces, istotne jest odkrywanie siebie i otaczającej nas rzeczywistości. Ma przy tym świadomość, że współcześnie zmieniająca się rzeczywistość społeczna generuje zmiany w postawach i preferowanych stylach zachowań różnych grup

społecznych nie wyłączając młodzieży szkolnej szczególnie narażonej na ryzyko różnego rodzaju uzależnień i deprivacji. Celem poznawczym Autorka uczyniła dążenie do zdobycia wiedzy o zależnościach między korzystaniem z sieci internetowej przez uczniów szkół średnich a wybranymi elementami ich stylu życia. Główny problem badawczy zawarła w zasadnym pytaniu „Jaka zależność występuje pomiędzy korzystaniem z Internetu a preferowanymi stylami życia uczniów szkół średnich?” Do tak sformułowanego problemu głównego sformułowała sześć problemów szczegółowych. Odnoszą się one do korzystania z Internetu i dotyczą ilości czasu spędzanego przez uczniów w Internecie, motywów korzystania przez uczniów z sieci, narzędzi i zakresu ich wykorzystywania przez badanych, stopnia znajomości pojęcia netykiety i stosowania się do niej, stopnia doświadczenia przemocy w Internecie lub bycia jej sprawcami, wreszcie rozumienia przez badanych pojęcia kradzieży, naruszenia praw autorskich.. Ponadto Autorka dysertacji postawiła dziewięć pytań, które odnoszą się do preferencji stylów życia i wpływu sposobu korzystania z sieci internetowej na wybrane preferencje stylu życia osób badanych. Do wszystkich tych pytań przyjęła zasadnie sformułowane hipotezy, które bardzo konsekwentnie weryfikuje z udziałem zmiennych pośredniczących, zmiennych niezależnych i zależnych oraz ich wskaźników. Wskaźnikami zmiennych zależnych i niezależnych uwzględnionych przez Autorkę są informacje uzyskane z autorskiego kwestionariusza ankiety składającego się z ponad pięćdziesięciu pytań, kwestionariusza stylów życia, skali wartości wg. Rockeacha i wywiadu pogłębionego stosowanego w badaniach jakościowych. Celem praktycznym badań Autorka uczyniła możliwość wykorzystania wyników badań jako przesłanek do doskonalenia działalności pedagogów w zakresie pomocy uczniom wyboru wzorów wartości. Ponadto recenzowana rozprawa zawiera Spis rysunków, Spis tabel w liczbie 181; Spis wykresów w liczbie 12 i Streszczenie rozprawy w języku polskim i angielskim.

Godnym uwagi są zasadne aczkolwiek nieliczne wnioski o charakterze pedagogicznym jakie Autorka recenzowanej dysertacji formułuje podsumowując całe przedsięwzięcie (s.224-229). Dzięki nim widoczna jest wielorako manifestująca się możliwość praktycznego wykorzystania przeprowadzonych badań empirycznych.

Uzyskany na drodze badań własnych materiał empiryczny pozwolił na potwierdzenie przyjętej hipotezy głównej, zgodnie z którą korzystanie z sieci internetowej ma znaczące oddziaływanie na preferencję stylów życia uczniów szkół średnich. Interesującą w sensie poznawczym korelację związków sposobu korzystania z Internetu przez uczniów szkół średnich z preferowanymi przez nich stylami życia zawiera tabela 181. Wynika z niej, że najwięcej korelacji występuje między różnymi aspektami korzystania z Internetu a pierwszym (minimalistycznym), szóstym (allocentrycznym) oraz dziesiątym (zorientowanym na pracę) stylem życia preferowanym przez badanych uczniów.

Ocena formalna i uwagi krytyczne

Dysertacja jest spójnym konstruktem, gdzie dosyć jasno i precyzyjnie postawiono problem badawczy. W pracy wzięto pod uwagę wiele zmiennych i wskaźników, które ukazały korelujące ze sobą zależności. Zmienne te poprawnie zaprezentowano, usystematyzowano i odpowiednio skorelowano, czego efektem są w miarę wnikliwe dociekania badawcze i prawidłowe wnioski. Cennym i poprawnym metodologicznie zabiegiem było zastosowanie badań jakościowych, które dopełniły badania ilościowe. Zastosowanie pogłębionego wywiadu narracyjnego okazało się ze wszech miar zabiegiem słusznym i ubogacającym całe przedsięwzięcie badawcze. W dysertacji widoczny jest dobry warsztat naukowy tak pod względem teoretycznym jak i empirycznym. Potwierdzeniem tego jest staranność doktorantki w doborze metod, w stawianiu problemów, formułowaniu hipotez, ich analizowaniu i prognozowaniu.

Zamierzając do podsumowania poczynionych uwag i osza wymiar
Jakkolwiek ocena formalna wypada dosyć pozytywnie to zadając sobie trud
dokładnego przeczytania liczącej łącznie z Bibliografią i Aneksami 272 strony
rozprawy stwierdzam, że nie jest ona wolna od braków merytorycznych
widocznych już we wprowadzeniu, przyjętej strukturze czy zamieszczonej
bibliografii nie mówiąc o poszczególnych częściach. Nie zamierzam opisywać
wszystkich błędów i mankamentów recenzowanej rozprawy. Zwrócę uwagę
jedynie na najważniejsze. Jednym z cięższych zarzutów jest nieudolność
stylistyczna widoczna we wprowadzeniu patrz str. 6 i brak związku logicznego
pomiędzy cytowanymi treściami, brak struktury w wewnętrznej w rozdziale
pierwszym, i zbyt ogólnikowe potraktowanie socjalizacji i wychowania
młodzieży we współczesnych realiach społeczno-kulturowych co wzięło się z
niekompletność źródeł i opracowań na co już wcześniej zwracałam uwagę.
Interesuje mnie dlaczego Autorka nie rozwinęła w podsumowaniu i wnioskach
warstwy postulatywnej i pedagogicznej do czego upoważniały ją wykonane
rozległe badania empiryczne.

Na początku rozprawy, we wprowadzeniu, zabrakło mi przyjęcia
precyzyjnego wyjaśnienia przynajmniej celu pracy i złożoności samego tematu.
Zastosowano typ wprowadzenia, z którego nie wiele wynika. Niczego precyzyjnie
nie zdefiniowano. Zbieg definiowania pozwoliłby uniknąć kategoryjnego błędu
w odczytaniu analizowanej kwestii. Kategoryjny błąd popełniony przez Autorkę
recenzowanej rozprawy polega na mało precyzyjnym potraktowaniu tematu.
Także przy interpretacji uzyskanych wyników Autorka zachowuje daleko
posuniętą ostrożność i lapidarność co może mieć swoje źródło w braku
pogłębionej znajomości danych pochodzących z literatury. W pracy zdarzają się
też drobne błędy stylistyczne i literówki.

Konkluzja

Zmierzając do podsumowania poczynionych uwag i ocen wyrażam jednoznaczne przekonanie, że podjęta w dysertacji problematyka jest ważna i potrzebna z wielu powodów. Niewątpliwie recenzowana praca Stanowi nie tylko pewnego rodzaju kompendium wiedzy medioznawczej o pedagogicznych aspektach, lecz przede wszystkim ujawnia prawidłowości pedagogiczne związane z analizowanym fenomenem oddziaływania Korzystania z Internetu z wybranymi elementami stylu życia młodzieży. Czyni to podjętą problematykę szczególnie interesującą wśród pedagogów szkolnych, nauczycieli, rodziców i wszystkich ludzi żyjących w kulturze współczesnej noszącej znamiona kultury technicyzowanej i globalnej. W kontekście wykonania wielkiej pracy polegającej na zbadaniu pedagogicznych aspektów korzystania z Internetu a wybranymi elementami stylu życia młodzieży szkolnej, analiz, diagnoz a także postulatów pedagogicznych dla nowej zmediatyzowanej rzeczywistości uważam, że problem badawczy został postawiony jasno w sposób wskazujący na właściwy poziom dla pracy doktorskiej. Konstrukcja pracy jest właściwa dla prac z zakresu pedagogiki medialnej, gdzie głównym przedmiotem badań pozostaje jednak człowiek, tym razem młody w swojej specyfice rozwojowej, socjalizacyjnej i wychowawczej.

Ponadto z punktu widzenia dalszych eksploracji badawczych praca mgr Magdaleny Buzor z jednej strony stanowić może przyczynek do szerszej dyskusji w gronie medioznawców i pedagogów szkolnych na temat pełnego i integralnego wychowania osoby, z drugiej zaś strony stanowić może szczególnie dla młodych i jakże często pozbawionych kultury medialnej cenne źródło wiedzy i znaczącej inspiracji, która odsłania nowe i interesujące poznawczo obszary badań związane z relacją jaka zachodzi pomiędzy edukacją medialną a codziennym życiem i pedagogiką. Pod względem wymogów metodologicznych oceniana dysertacja jest oryginalnym przedsięwzięciem naukowym. Warto również podkreślić, że

Autorka swoich analizach operuje w miarę zrozumiałym i zwięzłym językiem naukowym a jego wywody od strony merytorycznej są zasadne i przekonujące pedagogicznie. **Moja ocena**, do której przystąpiłam nie tylko z obowiązku recenzenta, lecz również z wielką sympatią do osoby Promotora Pana Prof. UJK Sławomira Kozieja znanego mi ze swojego wkładu badawczego w pedagogikę szkolną i medialną i ogromnym zainteresowaniem wynikającym z głębokiego przekonania o potrzebie prowadzenia badań nad edukacją medialną i pedagogiką społeczną integrujących różne formy i metody poznania fenomenu korzystania z Internetu a preferowanymi stylami życia uczniów kieleckich szkół średnich, **jest oczywiście pozytywna.**

Całość pracy cechuje konsekwencja zamysłu badawczego i logika jego realizacji. Moim zdaniem przedstawiona do oceny praca doktorska Mgr Magdaleny Buzor spełnia warunki, jakie stawia ustawa z dnia 14 marca 2003 r. (z póź. zm.) o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki wobec osób ubiegających się o stopień naukowy doktora. Swoją pracą wzbogaca Ona znacząco naszą wiedzę z zakresu pedagogiki medialnej i pedagogiki społecznej. Jest osobą odpowiednio przygotowaną do samodzielnej pracy naukowej i dydaktycznej, dlatego popieram wniosek o dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Lublin 19 września 2017

Dr hab. Alina Rynio

